

Mina Lönnhöjdsanor

Torgny Låås

Lönnhöjden¹

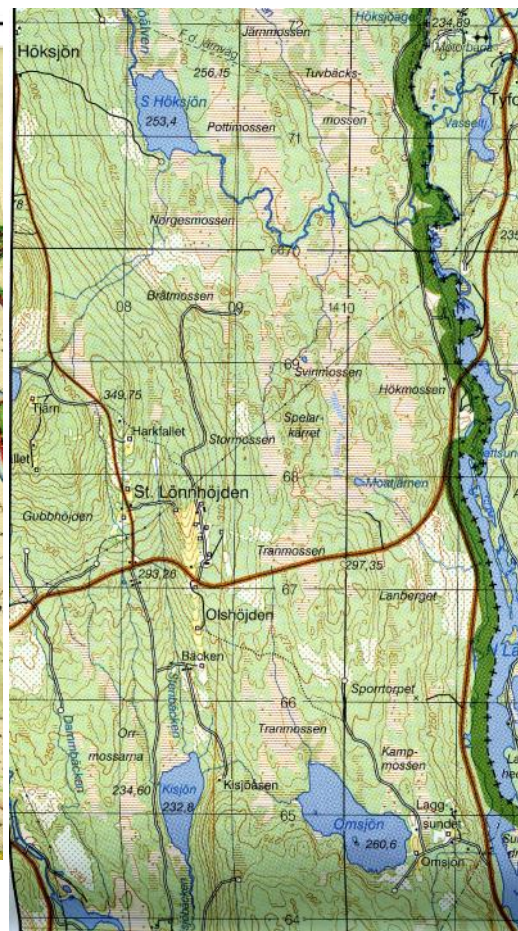
Om man betraktar läns- och landskapsgränserna mellan Värmland och Dalarna ser man att ca 1 mil väster om Fredriksberg i sydvästra Dalarna händer något märkligt. Där landskapsgränsen fortsätter rakt fram gör den administrativa länsgränsen en oregelbunden krok långt in i landskapet Dalarna för att sedan återigen ansluta till den gemensamma läns-landskapsgränsen. Konsekvensen blir att några små finnmarksbyar, framför allt Högsjön/Höksjön, Skärfjället och Stora Lönnhöjden (större delen) i landskapet Dalarna administrativt tillhör Värmlands län. Den tidigaste bosättningen, södra delen av Stora Lönnhöjden, ligger, och har hela tiden legat, i såväl landskapet som länet Värmland, medan de nordligare gårdarna numera ligger i Dalarna.

¹ *Voahermäki* enl Gottl sid 347; *vaahterämäki* på modern finska

Lantmäteriet

Ekonomiska kartan 1883-1895 (ovan)
"Gröna kartan" 1990-tal

Belägenheten av byn Stora Lönnhöjden mitt på gränsen har dock medfört att en del ärenden avgjorts i Äppelbo i Dalarna/Kopparbergs län, andra, och de flesta, i Värmland i Färnebo/Gåsborn/Rämmen beroende på tidpunkt. Vissa ärenden avhandlades i båda länen. Gåsborn blev egen socken 1693, Rämmen 1777. Efter att delar av området under 1800-talet i etapper förts över från Äppelbo socken till Rämmen fick länsgränsen först 1878 sin nuvarande sträckning. Från 1971 ingår hela området i Filipstads kommun. År 2000 bodde enl. Wikipedia 483 personer i hela f.d. Rämmens socken.

Som så många andra finnmarksbyar är även Lönnhöjden vackert belägen på en i stort sett nord-sydvärd man med en vidunderlig utsikt. I den tidigare så livliga byn med egen skola, jordbruk, och i senare tid skogsbruk, som basnäringar finns nu nästan bara fritidsboende som på ett föredömligt sätt fortsätter att hålla landskapet öppet.

Inledning: Historisk översikt

Den första bosättaren i Lönnhöjden var Tomas Jönsson Härköinen, som någon gång tidigt 1670-tal, flyttade från det strax sydost ut belägna Omsjön för att bygga sig ett nytt liv här. (*Tomas Jönsson har tidigare felaktigt tillskrivits släktnamnet Hakkarainen*². *Tack till Monica Fogelqvist för härledning av det korrekta finska släktnamnet, se nedan!*). Tomas dog redan 1676. Av de tre sönerna skulle två stanna på trakten medan en, sonen Grels f.1657, flyttade ett litet stycke österut, till Drafsen i Säfsen. Av de två kvarvarande sönerna skulle Johan komma att ta upp hemmanet Lilla Lönnhöjden medan Henrik (Hindrik) tog över barndomshemmet, vilket skulle bli släktens bas i flera generationer framåt; Lönnhöjden, senare Stora Lönnhöjden.

Efter detaljstudier av husförhörslängder och mantalslängder och kartor har jag dragit slutsatsen att det hemman som Tomas tog upp som förste nybyggare var det som ligger långt i söder på Lönnhöjdsmanen och till vilket det också på kartorna är markerat en gångstig från Omsjön. I husförhörslängderna benämns det *Stora Lönnhöjden söder*, någon gång *mellerst*, i Lagg Sundets rote. De flesta gårdarna i Stora Lönnhöjden hör annars inte till Lagg Sundets rote utan till "Lönnhöjderoten".

De tre Harkfallet-torpen mitt emellan Stora och Lilla Lönnhöjden vittnar också om sitt ursprung i Härköinen/Harkoinen-släkten.

Det här lilla hörnet i nordligaste Bergslagen har, som nämndes i inledningen, ända in i vår tid haft en komplicerad administrativ tillhörighet, vilket säkert också bidragit till problem och osämjor mellan människorna på trakten.

De första nybyggarna på 1600-talet var från början helt säkert inställda på det klassiska skogsfinska levnadssättet med svedjebruk, boskapsskötsel, jakt och fiske. Men de möjligheterna skulle snart bli kraftigt begränsade.

16-1700-talen är en tid av stora omvälvningar i de här trakterna. Allt berodde på bergsbrukets allt större betydelse.

Bergsbruket i Bergslagen är uråldrigt. Redan från 1500-talet var även finnarna i Värmlands bergslag involverade i bergshantering, som kolare och gruvdrängar, men också som bergsmän³. Bergsbruket spred sig snabbt norrut över området och nådde dessa nordliga delar först i mitten av 1600-talet. Vid den tiden var Närke-Värmland ett län. Genom upptäckten av silver i Hällefors (i Närke) prioriterades silververket i Hällefors före all annan bergshantering - ja, före nästan allt annat! Efter gränsregleringen mellan Kopparbergs och Värmland-Närkes län år 1695 tilldelades hela trakten längs Svartälvens dalgång i den nyblivna Gåsborns socken Hällefors rekognitionsskog⁴. I denna kom då Omsjön, Lagg Sundet samt de sydliga bosättningarna i Stora Lönnhöjden att ingå, "Lagg Sundsroten"⁵.

² Ursprunget till släktnamnet Hakkarainen är med största säkerhet en artikel i Finnmarken Förr och Nu 1988:1 av Lars-Olov Herou och observationen att Hackras-Anders Larsson f. 1793 i St. Sandsjöhöjden, Säfsnäs var sonsons sonson till vår Tomas Jönsson. Tillnamnet "Hackras" tolkades av Herou som trolig avledning av "Hakkarainen" med den kompletterande spekuleringen att Tomas kan ha varit son till en okänd broder till Per Pålsson Hakkarainen, som man med säkerhet vet har funnits på trakten. Den tolkningen är troligen inte korrekt. Vi vet numera att de skogsfinska släktnamnen oftast, men inte alltid, följde manslinjen. "Hakkarainen" kan alltså ha kommit in någon gång på vägen mellan Tomas Jönsson och Hackras-Anders. Någon i släktlinjen kan, av någon anledning, ha haft möjlighet att välja släktnamn och då föredragit Hakkarainen före Härköinen. En annan möjlighet: Kanske "Hackras" inte alls syftar på Hakkarainen utan är en språklig omformning över tid av "Harkas" från Harkoinen/Härköinen?

I Lönnhöjden finns ju också de tre Harkfallet-torpen, medan namnformer med anspelning på Hakkarainen såvitt jag kunnat utröna helt saknas på trakten..

³ E.T. Ström "Hällefors och Grythytt Bergslag från år 1640 till omkring 1700", sid. 46-47

⁴ E.T. Ström "Hällefors och Grythytt Bergslag från år 1640 till omkring 1700", sid. 157-158

⁵ E.T. Ström "Hällefors och Grythytt Bergslag från år 1640 till omkring 1700", sid. 9

Till en början var detta sannolikt inget som Omsjö/Lönnhöjdsborna märkte mycket av - Hällefors silververk låg ju mer än 4 mil bort, men med tiden kom säkert krav även på Lönnhöjdsborna att utföra sina ålagda krav som delar av det värmländska "Östersysslet": Dagsverken, ved, kol, stockar och järn⁶.

Hur pass betungande dessa onera egentligen var, och med vilken kraft de avkrävdes, och hur situationen upplevdes lokalt med bara de ursprungliga, sydliga bosättningarna drabbade, men inte resten av Lönnhöjden och omgivande torp och hemman, vore värt ett närmare studium. Att det ändå fanns krav på Lönnhöjdsborna, liksom att det stora avståndet till Hällefors ändå utgjorde en komplikation, framgår av att Lönnhöjden 1729 fick tillåtelse att leverera sitt kol till närmare belägna järnbruk än Hällefors⁷. Kanske var det till den mulltimmershytta som ska ha funnits i Gustavsström innan ombyggnaden 1749-50?

Vår anfader Tomas fick snart grannar, och med bra fart på barnalstringen växte befolkningen så, att 1844 fanns det enligt husförhörslängden 217 personer på Lilla och Stora Lönnhöjden samt Höksjön.

På ekonomiska kartan för 1880-talet finns också en skola markerad i Stora Lönnhöjden. Det kunde nog behövas; av de 217 personerna 1844 var inemot hälften barn⁸. Men Lönnhöjdsbarnen hade fått skolundervisning redan före allmänna folkskolans införande 1842, åtminstone vissa av dem: För åren 1785-1789 finns nämligen "barnaläraren" Jan Johansson, bördig från Laggsundet, noterad i samma hushåll som Christopher Pålsson i Lönnhöjden, sonsens son till Tomas Jönsson Härköinen.

Och för 1834 finns noterat att det hållits en 8 veckors skolkurs i Stora Lönnhöjden med 37 barn uppdelade på 6 klasser och det framgår att det inte var första året med skolundervisning. Sockenskolan i Rämmens kommun ambulerade vid den tiden mellan 4 olika platser: Rämmen, Liljendal, Lönnhöjden och Lesjöfors⁹. Även efter folkskolans införande och fast skola i skolhuset vid kyrkan fortsatte den ambulerande skolundervisning sommartid i Liljendal, Lönnhöjden och Lesjöfors¹⁰.

Systemet med roteskolor fortsatte under 1800-talet. Den 15 augusti 1862 höll Oscar Carlqvist (skollärare Carlqvists son) examen i "*Lönhögde Scholsal*" efter 10 veckors läsning med 28 barn, "*och visade barnen att mycken flit varit under tiden på dem använd*". Komminister Alsterblad och skolstyrelseledamöterna Thomas Nilsson och Christopher Hök närvarade¹¹. Och året därpå hölls avslutning den 20 augusti med samma myndighetspersoner och 30 barn, hälften små "*inför en talrik samling av barnens föräldrar och andra. Förevisning i så väl läsa, räkna och skriva som ock i gymnastik ådagalade, att så väl läraren som barnen under terminen gjort mycken flit, varför de förtjänt beröm, vilket också tillslut av undertecknad tolkades. 8 premieböcker utdelades och terminen slöts med bön och sång. In fidem: L.J.Alsterblad*". Året efter hade barnantalet ökat till 32 och 1865 till 40.

År 1938 fick folkskolan i Lönnhöjden tillskott efter att Oforsens skola samma år drogs in och barnen flyttades till Lönnhöjden. Kommunalfullmäkte hade också beslutat att från det läsåret utöka lästiden vid kommunens skolor från 36½ till 39 veckor¹². 4

I husförhörslängden står de flesta husfäderna noterade som "skattmän", torpare eller brukare, vilket indikerar jordbruk som huvudnäring, men sannolikt med stöd av binäringar med körslor och annat inom bergsbruket så länge det pågick.

⁶ E.T. Ström "Hällefors och Grythyttte Bergslag från år 1640 till omkring 1700", sid. 62

⁷ E.T. Ström "Hällefors och Grythyttte Bergslag från år 1640 till omkring 1700", sid. 161

⁸ Rämmen AI:8 1844 sid. 133 ff

⁹ Albert Palmqvist "Skolväsendet i Rämmen 1834-1950" i Bergslagen i Ord och Bild nr 15 1950-51, sid. 32

¹⁰ Albert Palmqvist "Skolväsendet i Rämmen 1834-1950" i Bergslagen i Ord och Bild nr 16 1951, sid. 7.

¹¹ Albert Palmqvist i "Skolväsendet i Rämmen 1834-1950" i Brgslagen i Ord och Bild, nr 18, sid 18.

¹² Albert Palmqvist i "Oforsen - en återblick" Bergslagen i Ord och Bild sid. 3

I början av 1900-talet avlöstes bergsbruket av skogsbruket som huvudnäring vid sidan av det magra jordbruket. Skogsbrukets mekanisering från mitten av 1900-talet blev slutligen den definitiva dödsstöten och medförde att trakten i stort sett tömdes på folk.

Den huvudsläktlinje vi nu ska följa är:

- *Tomas Jönsson Härköinen* (ca 1630-ca 1676)
- *Henrik (Hindrik) Tomasson Härköinen* (1662-1728)
- *Tomas Hindersson (Henriksson) Härköinen* (1707-1794)
- *Nils Tomasson* (1753-1825)
- *Jan Nilsson (Lönn)* (1793-1839) författarens mf ff, som lämnade Lönnhöjden 1830

Tomas Nilsson (1791-1871), vår anfader Jans äldre broder, övertog gården efter fader Nils. Liksom sin far var Tomas socialt engagerad, bl.a., i skolfrågor, som redan framgått. Tomas son, *Nils Magnus Tomasson* (1837-) var den siste av släktens brukare i Lönnhöjden, som han lämnade 1866. Gården hade då brukats av samma släkt i nästan 200 år och av 6 generationer. Fader Tomas levde kvar inhyses ytterligare 5 år.

Släkthistorien i Lönnhöjden

Generation 1 i Lönnhöjden: Tomas Jönsson Härköinen ca1630- ca 1676¹³

Det var alltså utan tvekan Tomas Jönsson *Härköinen*, (härk = ox, även på samiska = rentjur) som var den förste att bygga och röja mark på Lönnhöjdsmanen. Om Tomas födelse och tidiga liv vet vi i stort sett ingenting med säkerhet. Enligt osäkra uppgifter skulle hans far ha hetat Jöns Persson och dött i Färnebo 1628¹⁴. Över huvud taget finns det få uppgifter om släkten Härköinen. Tre Härköinenbröder, Anders, Erik och Per, finns upptagna i 1644 års roteringslängd för Näsrämnen, sannolikt släktingar, men oklart hur¹⁵. Under sin resa i finnmarkerna 1817 hörde Gottlund i Hälsingland berättas om platsen *Härkälä*, Risarvet, som då fortfarande var bebodd av "*Härköiser*" och anlagd av en finne "*förmodligen en Härköinen*".¹⁶ I början av 1700-talet fanns släkten också representerad i norra Värmlands finnmarker, Lekvattet, Gräsmark etc.¹⁷

Första gången vår Tomas dyker upp i akterna är i december 1657 i Kvarnberget på dåvarande Nås finnmark i samband med vigseln med Karin Grelsdotter från Kvarnberget. Kvarnberget är vid den här tiden en genomgångsstation för många skogsfinnar i sitt sökande efter en mera permanent bosättning. Från 1798 då Säfsnäs kommun bröts ut ur Nås tillhör Kvarnberget Säfsen.

Några säkra uppgifter om Karins och Tomas tidigare liv har jag inte heller lyckats spåra, men sannolikt var Karin född och uppväxt i Kvarnberget, medan Tomas sannolikt hamnade där som en av de vid den tiden kringströvande finnarna. De två unga träffades och beslöt att gå gemensamma vägar och 1657 ingår de äktenskap. Några år senare finner vi honom litet längre söderut då han i november 1664 får första uppbud på 1/2 hemmanet Omsjön i norra delen av dåvarande Färnebo socken i Värmland¹⁸. Efter ett andra uppbud i mars 1665¹⁹ får han full äganderätt i augusti 1670²⁰. Tomas verkar ha varit tredje ägaren till hemmanet Omsjön, som först röjdes och bebyggdes av en icke namngiven "kopparslagare", som sedan sålde sin "röjsel" till Per Kortan, vilken sedan i sin tur sålde till Tomas Jönsson.

Någon gång tidigt 1670-tal sålde Tomas i sin tur Omsjön vidare till Johan Laggare för att själv flytta ett litet stycke mot nordväst och där ta upp ett nytt hemman, Lönnhöjden (senare Stora Lönnhöjden).

I ett ärende angående besittningsrätten till hemmanet i Omsjön höstetinget 1746 i Färnebo häradsrätts dombok vittnar 73-årige Anders Jonsson vid Laggsundet att han hört sin svärfader, 80-årige Hindrick Hindersson i Laggsundet, säga "*..att en kopparslagare, som först hade sitt uppehåll hos bemelte dess swärfader, först uptagit Omsjön och huggit omkull skogen som der stådt; och som dess swärfader will honom lära at smidja; så hjälpte han honom därstädes uppsättja en finne badstugu, kopparslagaren sålde sedan sin rögsel till Per Kortan, och denne åter till Thomas Härkan, hwilken sedan afstod det samma till kiärandes fader Johan Ersson Laggare, tå Härkan for till Lohnhögden och det uptog, samt tog halfwa skatten med sig från Omsjön,...*"²¹. Uppgiftslämnaren Hindrick Hindersson var alltså i 10-årsåldern när Tomas "Härkan" sålde Omsjön för att ta upp Lönnhöjden.

¹³ Uppgifter om Toms födelse saknas. "Ca 1630" är en gissning utifrån antagande att han var 25-30 år gammal när han ingår äktenskap. Dödsår saknas också. 1676 är en gissning utifrån när han inte längre finns i mantalslängder.

¹⁴ Utredning om Hellsingsläkten. Ref: <http://hellsingar.se/tag/omsjon/> (Länk inte längre tillgänglig på Internet)

¹⁵ Muntlig uppgift från Monica Fogelqvist. A Palmqvists uppgift om en Mats Härköinen i V Vitklinten 1704 är felaktig (telefon 2017-05-26)

¹⁶ C.A. Gottlund "Dagbok öfver dess Resor på Finnskogarne år 1817" sid 149f.

¹⁷ G. Gladh, J. Myhrvold, N. Persson "Skogsfinska släktnamn i Skandinavien", sid 58.

¹⁸ (Göta hovrätt EVIIAA:10 sid 296 Färnebo häradsrätt i Filipstad 24-26 november 1664).

¹⁹ (Göta hovrätt EVAAAL:10 1664-1665 sid 117, Färnebo häradsrätt 10-11 mars 1665)

²⁰ Monica Fogelqvist (1670 års dombok verkar saknas i Arkiv Digital!?)

²¹ Uppgifter och domboksutdrag från Monica Fogelqvist. (Färnebo Härads dombok 1746 saknas i Arkiv Digital!)

Flytten från Omsjön till Lönnhöjden följer det typiska mönstret för de tidiga skogsfinska etableringarna i de svenska skogsbygderna: Det första nybygget i en trakt låg nästan undantagslöst nära vatten medan nästa etableringsväg ofta blev på en högre belägen s.k. "man"

Tomas verkar inte ha haft något särskilt bra förhållande till sin svärfamilj. I februari 1674 kräver han i Nåstinget sin svärmoder Margareta Larsdotter i Kvarnberget på 5 riksdaler och 3 daler kopparmynt samt flera, icke specificerade, persedlar förutom brudgåvans penningar som han lånat ut till sin svärmoder, men inte fått tillbaka. Svärmodern bestred skulden och menade att det var snarare Tomas som var den som var skyldig.

Rätten beslöt att kontrahenterna skulle låta udda vara jämt med hänsyn till de ringa beloppen och det faktum att svärfamiljen bekostat hela bröllopet.²²

Och på hösten samma år döms han att betala 2 riksdaler till Kristoffer Hindriksson i Örlingshyttan för "den gamla hästen som han av Kristoffer anammade i vintras på foder" med den kryptiska kommentaren att om Tomas anser sig ha något att kräva av sin svärfader Grels Olsson i Kvarnberget, eller svågern Nils Persson, så står det honom fritt.²³

Omkring 1676 dör Tomas och är då uppskattningsvis i 50-årsåldern, baserat på när han försvinner ur mantalsböckern (1677) och att han gifte sig 1657. Han har då med hustrun Karin hunnit få 6 barn: Sönerna Johan, Grels och Henrik samt döttrarna Anna, Karin och Kerstin. Karin gifte så småningom om sig med Jon Fransson omkring 1680²⁴.

Låt oss nu först se hur det gick för bröderna Johan och Grels, innan vi närmare följer vår anfader, Henrik (Hindrik)

Broder Johan Tomasson Härköinen (ca 1660- ca 1730) och Lilla Lönnhöjden

Efter faderns död vistades Johan en tid på 1680-talet som dräng i Grangärde finnmark i Dalarna, bl.a. i Bringsjöberget, innan han återvände till hemtrakterna och Lönnhöjden, där han i oktober 1695 gifter sig med Malin Johansdotter från Djuprämmen. Hon var sonsondotter till Lång-Christopher Jönsson och alltså av Honkainensläkt. Såväl modern som systrarna Anna och Karin befann sig också i Bringsjöberg vid samma tid. De närmare omständigheterna kring utflykten till Bringsjöberg är okända för författaren.

Högsjövisten

Några år efter bröllopet var Johan inblandad i en tvist, som var uppe i rätten både i Äppelbo och Färnebo i Värmland^{25, 26}. Det gällde rätten till skörden på två rågfäll om vardera 2 skäppland (1 skäppland = ca 800 kvm, dvs 2 skäppland = ca 1 (liten) ishockeyplan) som bröderna Johan och Sigfrid Erssöner i Djuprämmen sät²⁷. Djuprämmenbröderna hade 1693 avverkat och bränt de två fallen i trakten av Högsjön, nära gränsen mot Dalarna. Efter Högsjörtorpets tillkomst 1693 hade en revidering av gränsen gjorts så att fallen hamnat på Dalasidan. Fallet togs sedan inte i bruk förrän 1697, då Johan och Sigfrid svedjade och sådde råg där. Möjligen kan väderomständigheterna under "Den stora hungersnöden 1695-1697" ha spelat in²⁸. Högsjöfinnarna Johan Jöransson och Lars Matsson menade emellertid att det var

²² Monica Fogelqvist Nås Dombok 1674-02-16

²³ Monica Fogelqvist Färnebo 1674-11-02-04

²⁴ Monica Fogelqvist

²⁵ Ting i Färnebo 18-23/10 1697

²⁶ Ting i Äppelbo 16/2 1698

²⁷ Johan och Sigfrid var sonsöner till Lång-Christopher Jönsson Honkainen i Sundsjön (Se kapitlet om Sundsjön) och söner till den avrättade hustrumördaren Erik Christophersson i Djuprämmen (Se kapitlet om Djuprämmen).

²⁸ Wikipedia: https://sv.wikipedia.org/wiki/Hungersn%C3%B6den_1695%E2%80%931697

deras råg, då den ju fanns på deras mark, och började med hjälp av ett antal soldater från Äppelbo att skörda. På natten blev tre av soldaterna som stannat kvar på rågfältet överfallna med stenkastning av Johan och två andra finnar och bortjagade så, att de hals över huvud fick fly för livet och lämna säd, säckar, betzell och matsäck kvar på platsen.

Äppelborättens beslut var att fallet var lagligen skördat eftersom Högsjöfinnarna hade haft "*hans högvälborne barons och landshövdingens tillstånd*". Om Djuprämman ansåg sig ha rätt till del i skörden fick de själva försöka utverka den, liksom Högsjöfinnarna om de vill ha tillbaka något av sina tillhörigheter, som de lämnade när de blev bortjagade.

Att Johan Tomasson gav sig in i leken för att försvara rämsfinnarnas intressen är inte så märkligt som det i förstone kan synas. Sedan två år tillbaka var han ju gift med Johan Erssons dotter Malin från Djuprämman. Han försökte helt enkelt hjälpa sin svärfader till vad de naturligtvis ansåg vara en rättmätig rågskörd!

För nog är det väl märkligt att Johan och Sigfrid från Djuprämman inte ansågs ha rätt till skörden på det fall de huggit, svedjat och besått bara för att gränsen under mellantiden ändrats. Det tyckte nog även rätten. För även om Äppelborätten ansåg att de egna sockenborna, Högsjöfinnarna, hade den formella äganderätten till skörden eftersom den var på deras mark, tyckte man ändå uppenbarligen att Rämmanfinnarna, som ändå gjort allt arbetet, borde ha någon del, men avstod ändå från att ta tydlig ställning. Rätten överlät åt Rämmanfinnarna själva att från Högsjöfinnarna utverka sin rättmätiga del av skörden. Litet fejt av rätten kan man tycka, som inte heller gav minsta anvisning om hur stor den delen borde vara!

Inte konstigt att det under lång tid framöver skulle bli återkommande osämja mellan Äppelbofinnarna i Högsjön och finnarna i Lönnhöjden på Värmlandssidan.

F.ö. är det enda *betzell* författaren känner till, det betsel man sätter i munnen på hästen för att fästa tömmarna i. Men är det verkligen det som avses här?

Hela ärendet är beskrivet mera i detalj i Bilaga 1.

Johan och Malin etablerar sig Lilla Lönnhöjden

Efter giftermålet behövde Johan en egen plats för sin familj. Det första försöket var att köpa andelar i Högsjötorpet. Försök att utvidga ägandet i Högsjötorpet avslogs 1714 av Häradsrätten med hänvisning till torpets "*ringa belägenhet*" och Johan fick se sig om efter en annan plats²⁹.

Den plats Johan fann låg ett stycke nordväst om barndomshemmet i Lönnhöjden, några km söder om Högsjön. År 1715 fick han besittningsrätt till 1/16 hemman med 3 års skattefrihet i vad som skulle komma att kallas Lilla Lönnhöjden.

Hungersnöden 1695–1697[redigera | redigera wikitext]

Hungersnöden 1695–1697, även bara kallad den stora hungersnöden var en omfattande hungersnöd i Sverige, Norge, Finland, Estland och Lettland. Från år 1688 hade landet varit drabbat av missväxt och tidig frost, som kulminerade dessa år och ledde till svår hungersnöd. Vintern 1695 skall ha varit den kallaste sedan 1658 och rågen blomnade först i slutet av juli. Därav kallas också år 1695 för "Det stora svartåret" Norra Sverige och Finland drabbades hårdast, och folk från landsbygden drog in till städerna för att få tag i mat, i synnerhet till Stockholm där gatorna skall ha varit fulla av döda och döende människor våren år 1697. Det berättas även om utbrott av kannibalism. Sammanlagt kan 150 000 människor ha dött i Finland.[1]

Till följd av denna massvält skrev Israel Kolmodin psalmen Den blomstertid nu kommer som även gavs ut i 1695-års psalmbok. Den var dock inte lika bearbetad som idag och var menad som en bön till Gud om att det hårda, kalla vädret skulle avta så det kunde börja växa på åkrarna och i naturen igen. Även om det kan diskuteras huruvida psalmen var till någon hjälp eller inte, så blev skörden samma år näst intill obefintlig. Det berättas att man som mest fick ut ett rågstrå av skörden per bondgård den sommaren. Psalmen finns i alla fall kvar än idag och sjungs på de flesta skolavslutningar i Sverige och speciellt i Finland, vilket troligen beror på att missväxten drabbade den delen av dåtida Sverige mest samt Norrland.[källa behövs]

²⁹ Jan-Erik Björk "Tidiga finnbosättningar i Äppelbo 2" Finnmarken förr och Nu 2004:1 sid 19

Grannsämjan verkar inte ha varit den bästa. År 1721 blev t.ex Johan stämd till tinget av sin granne i nordväst Johan Johansson Muhoinen i Högsjön för att försöka få honom utlöst från sitt torp för att han "överflödigt brukar skogen och honom därmedelst förolämpat"³⁰. Kravet avvisades.

Att människorna i finnmarken inte var främmande för att prova andra utkomstmöjligheter förutom de traditionella med svedjande och boskapsskötsel framgår av ett mål vid tinget 1725 där Johan Tomasson och några andra finnar från trakten dömdes föra att ha avverkat timmer på socknens allmänning. Domen löd på 40 marker för varje timmerstock samt överlämnande av stockarna till sockenmännen för disposition enligt deras gottfinnande³¹.

Broder Grels Tomasson 1657-1733 flyttar till Skifsen

Broder Grels bildar också familj i Lönnhöjden och i jultid 1706 föds sonen Tomas. Någon tid senare flyttar Grels med familjen österut till hustru Kristina Pålsdotter Puuroinens hemtrakter i Skifsen i Säfsen där han sedan levde resten av sitt liv. Vid sin död 1733 var han inneboende hos sin som Hindrik i Drafsen.

³⁰ Jan-Erik Björk "Tidiga finnbosättningar i Äppelbo 2" Finnmarken förr och Nu 2004:1 sid 20

³¹ Jan-Erik Björk "Tidiga finnbosättningar i Äppelbo 2" Finnmarken förr och Nu 2004:1 sid 20

Generation 2 i Lönnhöjden: Henrik (Hindrik) Tomasson Härköinen 1662-1728, vår anfader

Av allt att döma blev Henrik den av bröderna som stannade kvar och övertog det nybygge i Lönnhöjden som fader Tomas tagit upp under 1670-talet. Broder Johan flyttade ju några km mot nordväst och tog upp Lilla Lönnhöjden medan broder Grels flyttade österut till Skifsen i Säfsens socken (Nås på den tiden) på andra sidan gränsen till Dalarna.

Henrik gifte sig med Marit Johansdotter Kempainen. Marits far var Johan Bertilsson Kempainen från Kringsberg i Dalby socken uppe i Klarälvsdalen. Han hade köpt torpet 1670 och sålde det sedan i sin tur 1678 (1683?) och drar söderut. Efter litet kringflackande där han bl a. en tid vistats hos Lång-Christopher i Sundsjön, köper han slutligen 1692 Pullingtorpet i Linnerhöjden, knappa 5 km väster om Stora Lönnhöjden. Hur gammal Marit egentligen var vid inflyttningen till Linnerhöjden är osäkert. När Marit dör 1760, uppger prästen i dödboken att hon var 93 år gammal, men den uppgiften är mycket tveksam. Om åldersuppgiften är korrekt, skulle hon ha blivit född ca 1667 och varit 25 år vid ankomsten till Pullingtorpet och 38 år vid bröllopet och, hör och häpna, hela 53 gammal när yngste sonen Hindrik föddes 1720. (Här vill jag dock lägga en liten brasklapp: I Hindriks födelsenotis är plats lämnad för moderns namn; en plats som förblivit lämnad tom! Modern till Henriks yngste son skulle möjligen ha kunnat vara en annan kvinna!)

Vad gäller den Hindrik som föddes tre år tidigare och som dog samma år, finns dock ingen tvekan. Här är Marits namn utskrivet i klartext i födelseboken. Även en 50-årig moder låter osannolikt, men om åldersuppgiften i dödboken minskas med 8-10 år blir övriga uppgifter mera trovärdiga; ca 85 år är även det en aktningvärd livslängd vid den tiden!

Men, oavsett om Marit var 15 eller 25 år vid flytten till Linnerhöjden var det ändå helt klart hennes hem som ung kvinna och Henrik behövde bara gå en halvmil västerut för att hämta sin hustru.

Om hur Marits farfar kom till Sverige och där fick sitt finska släktnamn finns en fantastisk skröna som man nog får ta med en stor nypa salt³². Berättelsen kan t.o.m. handla om en annan Bertil Kempainen, men den är bra, så jag återger den ändå här: "Till Bertil Kempainens bostad i Savolax kom en dag 7 ryssar för att råna och plundra. Bertil hade undkommit genom att springa ut ur huset med bössan som skydd över huvudet, men det bar sig inte bättre än att ett slag från en av ryssarna fått bössan att krokna. Väl i skydd i skogen hade han vänt om till stugan och skjutit ihjäl 6 av ryssarna innan ammunitionen tog slut. Han försökte då med bössan slå ihjäl den 7:e ryssen, men han lyckades undkomma till skogs. Bertil insåg sitt prekära läge, så han och hustrun samlade ihop så mycket av sina ägodelar som de orkade bära och flydde till Sverige, I Sverige sökte han upp kungen för att få ett fastebrev på en jordlägenhet. När han berättat för kungen vad han varit med om utbrast kungen: "*Det var en Kämpe! Giv honom ett byggningsbref!*" På det sättet fick han benämningen *Kempainen*" eller *Kämpe Bertil* som han också kallades."

Marits make, vår anfader Henrik Tomasson, tycks inte ha lämnat särskilt många spår efter sig. Han verkar ha framlevt sitt liv avsevärt lugnare än sin far och sina farbröder som "Bergskronotorpare" på det hemman, som så småningom kom att kallas Stora Lönnhöjden.

Om Henriks liv, som det verkar, var mindre dramatiskt än brödernas så hittar vi hustrun Marit inblandad i ett lägersmålsfall några år före deras äktenskap. "Lägersmål", dvs otillåtet könsumgänge, var vid den här tiden det enskilt vanligaste tingsärendet. På senhösten 1700 hade den gifte mannen, finnen Jöns Olsson i Visthushöjden och ogifta Marit Johansdotter i Pullingtorpet haft "olovligt umgänge" som resulterat i att ett flickebarn blivit fött i september 1701. Bägge de anklagade erkände, Jöns i egen person och Marit genom sin broder Per som

³² C.A. Gottlund "Dagbok öfver dess Resor på Finnskogarne år 1817!, sid 338

ombud. Jöns tog på sig hela skulden, men ursäktade sig med att det skett "uti hans fylleri" och erbjöd sig att betala även Marits böter, 80 resp. 40 daler silvermynt. Bägge skulle dessutom stå "3 söndagar å rad på pliktepallen". Ett nog så kännbart straff med mer än 3 mil väglöst land till kyrkan i Gåsborn! Båda blev dessutom skyldiga att betala 1 resp ½ riksdaler årligen för "barnafödan" till dess barnet "sig självt nära kan". Det lilla flickebarnets namn och vidare öde är okänt. Inte heller har det lyckats författaren att hitta någon notering om hennes födelse i födelseboken för Gåsborn. Bilaga 2.

Säkert påverkades livsvillkoren av att kronomarken längst uppe i norra delen av Gåsborns socken, som tidigare nämnts kom att från 1695 ingå i den rekognitionsskog som Hällefors silververk då fick.

Henrik Tomasson bör då, liksom alla andra kronotorpare, ha blivit skyldig att utföra dagsverken, kolleveranser och andra onera gentemot bruket.

Med hustrun Marit fick han 6 barn:

- Sonen *Tomas*, vår släkts anfader, född 1707, som vi återkommer till
- Dottern *Karin*, född 15/6 1709 som flyttade till Linnerhöjden där hon gifte sig med Olof Kristoffersson Kropp.
- *Pål*, gift med Catarina Christophersdotter och kvar i Lönnhöjden
- *Johan*, som dog redan som 6-åring
- *Hindrik*, född 1717 och död redan samma år samt
- *Hindrik* född 13/9 1720 och vars vidare levnad är för mig i skrivande stund okänd.

Generation 3 i Lönnhöjden: Tomas Hindersson (Henriksson) Härköinen 1707-1794

Från äldsta tillgängliga kyrkoboksdata var Tomas född 1707 och detta är med all sannolikhet korrekt. Uppgifter på Internet och annorstädes att Tomas skulle vara född i december 1706 hänför sig troligen till en sammanblandning med den Tomas som i december 1706 föddes som son till fader Henriks broder Grels; alltså en kusin. Dessvärre saknas Tomas i födelseböckerna från alla tänkbara socknar på trakten. Hans födelse verkar alltså ha passerat utan att bli dokumenterad! Den har inte stått att finna vare sig i Gåsborn, Rämnen, Färnebo, Filipstad eller Äppelbo! (Se nedan om trolig förklaring!)

Tomas gifte sig med Maria Danielsdotter Fagrell från Bredreven i Gåsborn. Maria var sondotter till Andrae Fagrelus Ragnvaldus (1618-1691), bondsonen från Brunskog i Värmland som efter att först ha utbildat sig till skraddare, genom stora vedermodor lyckades utbilda sig till präst. Två av Andraes söner, Daniel och Petrus flyttade till Gåsborn.

Marias far, alltså Tomas svärfader, *Daniel Fagrell* var en av de bergsmän som i början av 1700-talet bröt koppar i Stjärnbergsgruvan, en tid var han t o m ensam därom, men måste till slut ge upp då lönsamheten var för dålig.³³

Daniels broder *Petrus* blev präst liksom sin far, och den förste kapellanen i Gåsborn. Han verkar inte ha fullgjort sina administrativa åtaganden med någon större samvetsgrannhet, vilket skulle kunna förklara både att Tomas födelsenotis från 1707 liksom uppgift om moderns namn till lillebor Henrik (f. 1720) saknas.

Följande kommentar angående Petrus Fagrells tjänsteövning är ett citat från Carin Widéns släktutredning³⁴: "... *Var den första ordinarie kapellanen i Gåsborn. Studerade i Uppsala 1683, prästvigdes 1686 och tillträdde genast efter valet 1693-09-17 sin befattning i Gåsborn. Fagrell tjänstgjorde till 1731. Han var välsignad med 11 barn, av vilka 5 dog i kopporna. Att med en sådan barnaskara och med en liten lön, som han till stor del själv måste inkassera av de betalningsskyldiga, hinna med alla prästerliga göromål var inte lätt. Vid ett prästting i Filipstad 1708, till vilket Gåsborns och övriga kapellförsamlingar och präster var kallade, översågs Gåsborns kyrkobok. Där fanns antecknade de döptas namn samt faderns och faddrarnas men ej moders och "mångestädes ej mehra barhnanammen af dhem som christnades". Hr Fagrell "ursäktade sigh dhet the, som barnen med sigh til kyrkian har, ej framkomma, förrän sammanringt är och således ingen anteckning skie kan". Men prosten läste kyrkolagen för kapellanen och när han därtill upptäckte, att de vigdas namn ej var anteckande sedan 1701-07-14, hotade han med anmälan till domkapitlet men stannade vid att ge Fagrell en varning "för sådan wårdslöshet och sielfswäld" samt noggran undervisning om hur böckerna skulle föras. "Golfo elljes Gåsebornas församling Hr Fagrell godt vittnesbörd så om gudstietens rigtiga underhållande som om dhes wackra och ährbara lefwerne". Sannolikt berodde den bristfälliga kyrkobokföringen på att arbetsfördelningen mellan kyrkoherden och hans kapellan i Gåsborn inte var fullt klar. Detta framgår av att kyrkoherden längre fram klagade över att vissa förrättningar inte anmäldes till honom".*

³³ (Albert Palmqvist p 17 Gåsborns sockenkrönika)

³⁴ Hämtat från CG Wallers hemsida : http://www.cgw.se/ForskSwe/index.kat/sida0/h_____iw.htm

Under 1740-talet blev Tomas indragen i ännu en lång och infekterad tvist med grannen Johan Johansson Muhoinen om rätten till några tämligen stora myrslogar, 45 hässjegovl tillsammans, invid landskapsgränsen³⁵.

Johan Muhoinen anklagade 1740 åborna i Lönnhöjden/Laggsundet på värmlandssidan för att olagligen ha slagit de myrar som han menade rätteligen hörde till Äppelbo och Högsjön. De anklagade värmlandsfinnarna, Tomas Henriksson Härköinen och Johan Samuelsson i Laggsundet framhöll att slogarna av "ålder hört under deras skattehemman" och åberopade sitt gamla privilegiebrev.

Det blev en långvarig tvist med vittnen som kunde intyga att slogarna ömsom tillhört Högsjön, ömsom Omsjön/Laggsundet/Lönnhöjden.

Tvisten fortsatte under flera år och i flera ting bl.a. med krav på kartritning och syneförrättning (2 ggr).

Läget verkade låst, men då avbröts tvisten oväntat 1744 genom en förlikning. Johan Johansson Muhoinen i Högsjön lade ner sin talan mot kompensation i form av vissa slogar på Laggsundet/Lönnhöjdens ägor, totalt 18 hässjegovl.

Tomas och Maria får tillsammans 7 barn, 4 söner och tre döttrar. När sonen Olof föds på Luciadagen 1746 går det illa. Det blir komplikationer så, att 9 dagar senare dör den då 40-åriga Maria i barnsäng.

Tomas och Maria Fagrells barn

Av barnen i första äktenskapet med Maria Danielsdotter Fagrell skulle:

- *Maria* (f.1732) gifta sig med Anders Jonsson och flytta till Bråthöjden i Säfsnäs,
- *Henrik*, (f. 1733) den äldste av halvbröderna. Ödet är för mig obekant.
- *Catarina* (f.1736)??
- *Johan* (f. 1738) gifte sig med Lisa Jonsdotter från Gräsåsen och flyttade till Vraket i Hällefors-
- *Annika* (f.1741)
- *Per* (f. 1743), gifte sig med Catarina Börjesdotter och blev kvar på trakten som nybyggare i det närbelägna Sporrortpet. Var han möjligen den förste där?
- Lillebror *Olof* (f.1746) i första kullen, som så olycksaligt blev sin moders död, blev kvar i Lönnhöjden hela livet till sin död i "bröstfeber", 65 år gammal 1811 som "ogift broder".

Änklingen Tomas gifter om sig

Det var inte lätt för en skattetorp/pare/kronotorpare att på egen hand sköta ett torp och 7 minderåriga barn, så 1½ år efter Marias död gifter Tomas om sig med *Elin Nilsson* från Skäfthöjden. Elin är dotter till Nils Nilsson Puntainen och Annika Sigfridsdotter. Moder Annika är från Djuprämmen och barnbarns barn till Lång-Christopher Jönsson och alltså av Honkainensläkt. Det var ju också Tomas farbroder Johan som hjälpte till att jaga bort "rågtjuvarna" från Annikas far och farbrors, Sigfrid och Johan Erssons, rågfäll uppe i Högsjön. (Läs mer om Elin och Nils i kapitlet om Djuprämmen och Skäfthöjden.) Här finns alltså ännu ett ingifte och en kontaktyta mellan Härköinenfinnarna i Lönnhöjden och Honkainens i Djuprämmen.

Elin och Tomas får tillsammans 5 barn:

- Sonen *Nils* (f.1749), dog tragiskt i kopporna, inte ens ett år gammal
- Dottern *Lisa* (f.1751) blir maka till Anders Persson i Laggsundet.
- *Kristina* (f. 1755) flyttar till V Gruvan i Hällefors som maka till Erik Göransson.

³⁵ Jan-Erik Björk "Tidiga finnbosättningar i Äppelbo 2" Finnmarken förr och Nu 2004:1 sid 21

- Dottern *Lena* (f. 1750) ??
- Sonen *Nils* (f. 1753) skulle komma att bli vår anfader och den som förde arvet vidare i Lönnhöjden.

I december 1794, nästan 88 år gammal dör Tomas av "ålderdomssvaghet" efter ett långt och innehållsrikt liv.

Vid mantalsräkningen 1766 fanns 2 skattelagda "rökar" i Stora Lönnhöjden. Det var Tomas och brodern Påls³⁶. I båda fanns 4 skattepliktiga vuxna á 2 daler, 4 kor, 1 häst, 6 får och 1 gris. De två bröderna verkar alltså ha delat upp hemmanet mellan sig.

³⁶ Häradsskrivaren i Östersysslet fögderi (S) Fl:a:1 (1765-1779) Bild 350 (AID: v224559.b350, NAD: SE/VA/11361)

Generation 4 i Lönnhöjden: Nils Tomasson 1753-1825, nämndeman och skatteman

Av de fem hel- och halvbröderna blev det alltså den yngste sonen Nils, som övertog fädernegården Sin hustru fann Nils nästgårds i den 11 år yngre Maria Olsdotter (f. 1764) från Lönnhöjden, troligen "Äppelbosidan".

De fick tillsammans 10 barn, 6 döttrar och 4 söner. Den unga familjen var till en början otursföljd. De två förstfödda barnen, döttrarna Catharina och Anna dog båda som småbarn, Catharina i kopporna.

Av sönerna fick bara två uppnå vuxen ålder. Av dem var det äldste sonen Tomas (f. 1791) som fick överta gården. Den två år yngre Jan, författarens anfader, kommer att behandlas mera ingående nedan.

Av döttrarna kan nämnas Maria, som gifte sig med smeden Daniel Nilsson Scherp i Gustafsström, en broder till författaren Dan Anderssons mors farfar!

Nils blev med tiden en mycket respekterad man på trakten, skatteman, nämndeman och ofta anlita vid bouppteckningar. Det var t.ex. Nils som förrättade bouppteckningen efter bergsrådet, brukspatron vid Näsrämmens bruk Christopher Myhrman d.y. efter dennes död 1811.

I jämförelse med andra småbrukare vid den tiden skulle han med tiden komma att ansamlas en beaktansvärd liten förmögenhet, sannolikt till största delen ett resultat av alla hans extrauppdrag.

Efter Nils död i lungrot 71 år gammal görs en bouppteckning en månad efter dödsfallet, i maj 1825. I den beräknades boets behållning till 1409 Riksdaler banco, vilket enligt konsumentprisindex motsvarar ca 182 000 kronor i 2009 års penningvärde eller nästan 5 miljoner enligt löneindex för manlig arbetare³⁷.

I boet fanns bl.a. Ett 4-årigt sto, 7 mjölkkor, 2 tjurar och en tjurkalv, 2 kvigor och en kvigkalv samt får och getter, tillsammans ett tjugotal. Det fanns kol och långved i skogen samt vårsäd, råg och potatis i ladan. Värt att notera är att rågen var avsevärt lägre värderad än den andra säden och potatisen, så redan 1825 hade potatis gått om råg i ekonomiskt värde på finnskogen - åtminstone i Lönnhöjden!

I hushållet fanns också en större ekonomisk fordran på Gustafsströms Bruk på 1098 Riksdaler som balanserades av ett antal mindre skulder bl.a. 4 Riksdaler till "Wästgöthen Sven Andersson". Craelius ger 1830 följande drastiska kommentar om grannarna i öster, "säfsfinnarna": *"utom tobak och brännvin kände de länge inga lyxartiklar; men Wästgötherne, dessa allmogens iglar och moralitetens pestbölder, hava under sitt kringstrykande bibringat dem smak för flera"*. (Det var kaffe som primärt avsågs)³⁸. Även avsides belägna finnbyar hade alltså redan på tidigt 1800-tal besök av kringvandrande västgötaknallar. Bilaga 3.

³⁷ (<http://www.historia.se/Jamforelsepris.htm>)

³⁸ Frantz D. Craelius, vice Commissios-Lantmätare "Säfs socken i Westerdalarne och Stora Kopparbergs Län, Fahlun 1830

Generation 5 i Lönnhöjden: Tomas Nilsson 1791-1871 tar över gården

Det var alltså en välmående gård som sonen Tomas fick ta över vid faderns död 1825. Han hade då redan varit gift i tio år med Anna Magnusdotter från Djuprämnen och med henne hunnit avla 5 barn. Det skulle med tiden bli ytterligare 6, varav det sista, dottern Mathilda föddes när Anna var nästan 48 år gammal. Tyvärr fick lilla Mathilda bara leva drygt ett år.

Tomas fortsatte fader Nils samhällsengagemang. Så var han t.ex. mycket aktiv i Rämmens skoloråd och drev där många frågor tillsammans med bl.a. Christopher Hök (1813-1885) i Slädsjötorp tills han vid 76 års ålder avgick av åldersskäl^{39,40}.

Av de 11 barn som Tomas och hustru Anna begåvades med var inte mindre än 8 döttrar men bara 3 söner. Äldste sonen Nils (f. 1817) omkom tragiskt redan som 15-åring. Han drunknade på själva juldagen. Mellansonen Magnus (f. 1826) fick bara bli året innan han också dog. Det skulle dröja till 1837 innan nästa son, Nils Magnus, föddes. Paret hade då inte mindre än 7 döttrar i livet, men ingen son.

Nils Magnus tar över gården, men ger upp redan efter några år då han 1866 lämnar sina åldriga inhyses föräldrar för att söka en framtid för sig och sin familj i Nordmark.

En månad före sin 80-årsdag dog Tomas "av ålderdom". Med Tomas och Annas död och ende levande sonen Nils Magnus bortflyttande från orten avslutades en obruten arvskedja över 6 generationer sedan Tomas Jönsson Härköinen först tog upp Lönnhöjden på 1670-talet.

Jan Nilsson Lönn 1793-1839, vår anfader lämnar Lönnhöjden

Trots att Tomas och Elin satte inte mindre än 11 barn till världen var det alltså bara 3 döttrar och 2 söner som nådde vuxen ålder. Att äldste sonen Tomas skulle överta gården kändes därför mer eller mindre självklart.

I jämförelse med den 2 år äldre Tomas fick Jan ett betydligt brokigare och mera omväxlande liv. Efter en kortare utflykt i 19-20-årsåldern 1811-1812 till Säfsen som "kolardräng" tillbringade han de kommande 14 åren på hemgården i Stora Lönnhöjden. Efter faderns död 1825 och en kort session som dräng hos torparen Anders Persson i det närbelägna Laggundet flyttade han tillbaka till barndomshemmet där nu broder Tomas var husbonde. Jan var nu över 30 år och hade ännu inte lyckats få ett eget hem. Det kanske inte alltid var så trevligt att agera dräng hos sin egen broder. På våren 1830 kom så tillfället. Han flyttade då till änkan Britta Fredriksdotter i ett torp i Östra Vitklinten. Britta var då änka med 3 småbarn sedan våren innan. Om äktenskapet var uppgjort redan före flytten eller om tycke ändå snabbt uppstod förtäljer inte arkiven, men redan på sommaren samma år gifte sig änkan Britta Fredriksdotter med Jan Nilsson från Lönnhöjden.

Jans fortsatta liv i Vitklinten och hur han blir styvfader till Lovisa, blivande hustru i ett märkligt äktenskap med Daniel Jansson Scherp, författaren Dan Anderssons morfar, och hur han antar namnet Lönn och i och med det blir stamfader till den rämska Lönn-släkten finns närmare beskrivet i kapitlet om Vitklinten.

³⁹ Albert Palmqvist Bergslagen i Ord och Bild nr19, vintern 1953-54, sid18 ff

⁴⁰ Albert Palmqvist Bergslagen i Ord och Bild nr18, vintern 1952-53, sid18 ff

Epilog

Många år senare, närmare bestämt år 1900 skulle ännu en släkting till författaren, nämligen Carl Jansson Waller flytta till Stora Lönnhöjden med sin familj. Carl var en 11 år äldre broder till författarens mormor, Anna Carolina Jansdotter/Bergström/Lönn. Han var, liksom systemen Anna Carolina född och uppväxt i V Råmsberget, beläget ca 10 km sydväst från Lönnhöjden. Efter en kortare sejour som nygift i Stora Tuna flyttade han med hustru och barn tillbaka till hemtrakterna; bodde först 9 år i Rågsveden i Äppelbo, och sedan, från 1900 och under resten av det aktiva livet, i Stora Lönnhöjden. Carl dog 1944 i Oforsen.

Bilaga 1

I domboken för Färnebo häradsrätt för tinget i Filipstad den 18 - 23 oktober 1697 (Färnebo häradsrätt AIa:8 1697-1700, sid 5) kan man läsa:

*Så Inkommo Finnarna och Bergsmännen
uti Rämnen och Djuprämen Johan och Sigfridh
ny sid*

*Erssöner medh en klagande huru åthskillige
finnar på Österdahls sijdan Johan Jöransson
och Lars Matsson på Högsjöhögden afhändt
dem någon råg innewarande åhr
som dhe på 2 fall a 2 skeppeland hwardera
dhet bränt och sått innom Bergslags råå
anhållandes om een sannfärdig Attest, att
samma Finnar ingen tijonde på denna sijdan
antingen till Cronan elr Prästen ehrlagdt
och att dhe samma fall huggit före åhn
sidsta råågång sluten blef; Nämnden befalt-
harom säija sanningen, sade Jämpte Fier-
dings man Jon Björsson i Igullsiön (trol.= Igelsjön; Stöpsjön
enl.Palmqvists tolkning), att af-
samma fall som berörda ingen tijonde är den-
na sijdan aflagd åhr och att Fallen warit
huggne förr åhn sidsta röösnijingen Bergslagen
och Österdahlarne emelan giord blef; hwil-
ket hermed för att veritabelt Attesteras be-
williades att Extraderas; (kommentar: Österdalarna = nuv. Västerdalarna)
Dito anhöllo Finnarna wijd Rämnen och
Diuprämen Johan och Sigfrid Erssöner
om relax å det förbud som någon tijdh sedan
å deras samt Allmennings skogen ibmm(= på samma ställe) skall
giord wara, till dess Lag- skiptet blifven
som ännu icke skeedt hwilket Rätten
icke röra kunde, utan samma åhrende
till Bärgmästarna och Befaldningsmans
afgiörande wederbörligst remitterade.*

I Kopparbergs läns dombok från tinget i Äppelbo 19/2 1698 står detta i protokollet:⁴¹

*Finnarne ifrån Rämnen och Diuprämen j
Philipstads bergslag Johan och Sigfrid Erssöner
tilltalade Johan Mohen, Jacob Nilsson på Born
Isak Brant i Rågsveden, Erich Wass på Sählen
och soldaten Erich Baarfoot dher sammastädes,
angående 2:ne fall å två skepland hwardera som
dhe fält wid Landzskildnaden, innan dhen igenom
dom och dereffter opsatte rösen wist uthmarkt*

⁴¹ Svea Hovrätt Advokatfiskalen Kopparbergs lön EXIe2763 1698-1698 AD Bild 3140, sida 308

blef, beswärandes sig att förberörda män har inom sochnen boende förledne höstas säden af ny sid

fallen afskurit och hemfördt, påståendes wedergiällning för säden och hallmen som sådd och mogen war på berörde fall, dhem dhe fällt inan twisten om Landzskildnade med dom sluten och afgjord wart, som dhe medelst en Attest ifrån Philippstadz Bergslagz Tings Rätt af d:n 19 October 1697 bewijsa wille samt att ingen tijonde på dhen sidan är afsamma fall utgiord blefwen, beropandes sig och på solldaten Jöns Bark till wittnes. Hilken berättade, att då han förledne höstas blef sänd af sochnen och Länsmanen till käranderne att förbiuda dhem skiära rågen på fallen, innan dhe hade dherföre förlijkt dhenne sochnen hafwa dhe budit 12 D:2 och en tunna rofwor, men han intet understått sig att så ringa tillbud att emottaga, doch wände dhe som elliest hade ämnat sig i dhet samma till fallen att skiära, om igen. - när han skildes wid dhem, sedan dhe hade wist honom huru kyanska illa dhet ena fallet närmast byn beläget war medfarit, nedtrampat samt dhe bästa fläckarna afskurne till 15 snesar, så tidigt som dhet matnyttigt blif:gt. ny sid

ty stubben då stubben begynt at swartna. Johan Mohen wid Högsjön swarade sig intet warit J fallet dher någon säd att skiära mer än en gång förr än Jöns Bark kom till honom och skurit allenast så mycket som två qwinfolk kunde bära. Andra gången skar han dher något med Barkens tillåtelse och honom till underhåld i sochnens ährende. Jacob Nielsson på Born, solldaterna Isak Brandt, Erich Wass och Erich Baarfoot, sade att när dhe kommo till fallen, sedan Jöns Bark gått tädan, war utj dhet enn torkhuus uppsatt, och rågen halparten uthtrödskat, lemnade altså dhe dhen samma qwar effter sig, gingo utj Ett annat fall togo deraf Häsiarne säd, som dhe bure in utij torkhuset, dundrade sedan uth 10 fierdingar säd, men om natten då Jacob Nielsson och Erich Baarfoot gingo åth qwarnen att mahla hwar sitt pund råg, drögde imedlertijd dhe andra qwar neml. Isac Brandt, Erik Wass och Jacob i Skiärfället till hwilka kom en hoop folk, som dhem öfwerfölo och stora stena påkastade, så att dhe nödgades wjka undan och rymma fallen, så framt dhe ny sida

*elliest welat behålldne blifwa, skohlandes samma män warit Påhl Olufsson, Vulgo Kropp Påhl Samuel Nielson i Qwarnberget och Johan Thomasson i Lånhögdén, som sedan berömt sig deraf, att dhe hade drifwit dhém både ifrån säden, säckarne, betzell gott för 5 D:r och maten med mehra. Andra dagen gingo dhe åter på fallen igen, och trödskade uth dhen qwarlemnade rågen, sedan dhe först dhen torkat hade, hwaraf dhe fingo 2 fierdingar. Wijdare funno dhe i skogen mångastädes några snessar tillhopa, så att dhe warandes nijo karlar till tahlet, kunde in alles få hem medsig 18 Eller hwar sina två fierdingars råg och intet mehra, Halmen såldes bort och användes till såfwel och underhåld för dhém. Påståendes sig effter hans Nådes H:r Landzhöfdingens muntelige lof och gunstige tillåtelse hafr warit berättigade till att opskiära säden af dhesse fallen, som medelst dhen oprättade skildnaden inom Rågängen på dhenna sidan inneslutas; fordra de elliest sina matwaror, säden, säckarne och mehra tillbaka igen, som dhe blif:t jagade från.
ny sida*

Men Ingen var tillstädes af dhém som bekändes hafwa drifwit dhém dherifrån, eij heller någon af dhém stämd.

*Resolutio. Så wijda dhenne sochnens Inwånare ehrhållit Hans Nådes Högwälborne H:r Barons och Landzhöfdingens tillstånd att opskiära och Inberga säden af dhesse fallen inom rågängen på dhenne sidan belägne, som brände och sådde blifwit, sedan landzskildnaden genom dom och röösläggning faststält blef, kunna Jntet dhesse Bergzmän och finnar ifrån Rähmen och Diuprämen i Philippstadz Bergzlag med något fog dherpå tala; Utan månde dhetta dheras käremåhl derigenom aldeles ophöra; Och lemnas sochnemännen att söka swaranderne, om dhe finna sig skähl hafwa till att fordra dhém om någon dehl af säden som dhe till sig tagit. Men om förhållen tijonde af säden på förbm:te fall tillkommer Befallningzman och Cronobetienterne å dhenna sijdan wdergående att söka och tilltaha; J lijka mått lemnas swaranderne effter föregängen stämning med Påhl Olufsson, Samuel Nielsson och Johan Thomesson
ny sid*

lagligen uthföra om dheras betzell, säckar math wahrer och säden, the om Nattetijd med stenande frändrefne blefwo, som dhe bäst gitta och kunna.

I Bergslagen förr och nu nr 19, vintern 1953-44 ger Albert Palmqvist följande intressanta kommentarer till fallet:

"Dessa båda protokollsutdrag ger inte bara ett värtaligt referat av en dramatisk händelse, utan de är även ur andra synpunkter värdefulla. Etnologen finner däri primära, upplysande detaljer om svedjandet (rågfallen), om uppskärning av säden, hässjning, torkning i "ria" (f.i rihi, tröskning och förmalning; om snesar, fjärdingar och pund, om utgivande av tionde s.a.s. direkt från utfallet osv. De rättsliga formerna och synpunkterna, gången av det hela från början till slut, ger en föreställning om hur solitt det folkliga svenska rättsväsendet fungerade, även om man kan få en känsla av någon partiskhet till förmån för det egna landskapets invånare, nedärv från landskapslagarnas tid.

När protokollen omtalar, att svedjefallen hade huggits innan ny "landsskillnad" uppgicks 1693, men skördades först hösten 1697, så överensstämmer detta med ett i gamla tiders Finland vanligt förfaringsätt. Minst 3-4 och ofta flera, kanske tiotals år kunde man där låta förgå mellan de första åtgärderna, trädstammarnas fällande, bränning och svedjeländens besående."

Den omtalade "landsskillnaden" fastställdes av K:mt. år 1694 på grundval av utlåtande av en kunglig kommissorialrätt 1693. Den kom att bestå såsom läns- och landskapsgräns mellan Värmland och Dalarna, mellan nuvarande Rämmens och Äppelbo socknar, till 1864. Ännu på 1660-talet (1667) hade gränsen ansetts gå från Tallåsröset (nordväst Liljendal) över "Swählberget" (nuv. Svärdborget norr om Liljendal) förbi Stora Svarttjärn till Högsjöarna för att därefter följa Högsjöälven till Svartälven. Men när finnenybygget Högsjön 1693 anlades söder om Högsjöälven, blev detta fört till Äppelbo socken, och därmed var det givet, att även den omgivande skogsmarken skulle räknas dit (jfr Bergslagen i ord och bild sommaren 1947, nr 10, och d:o art. nr 15, vinternummer 1950-51, art "Dalgränsen mot Rämmen")

Johan Jöranssons "på Högsjöhöjden" finska släktnamn var Muhoinen (se protokollet av den 19 februari 1698: "Johan Mohen") och Lars Mattssons var Kansainen. Den senare fick sin "byggnadsdom" för Hägsjön vid "Laga Tingh medh Eplebo sochns almoge uthi Stoorbyen" den 11 februari 1693.

I den äldsta kyrkoboken för Äppelbo antecknas 1698 under "Hög Siön": "Matts Lars Enckia, Sohn Lars (=Lars Mattsson), Sohn Pälle, Johan Jöransson, Hust. Anna". Den sistnämnda var Johan Jöranssons hustru, dotter till Matts Larsson och syster till Lars Mattsson, för vilken byggnadssedel utfärdades. 1701 skattlades "Högsjötorpet" för Johan Jöransson. 1714 framhöll densamme inför häradsrätten, att han "ånyo upptagit" det. Han bebodde övre (södra) gården i Högsjön, dvs. nuvarande huvudgården, och dog omkring . Muhoinen är ett Rautalampi-namn.

Johan och Sigfrid Erssöner vid Djuprämmen var söner till Erich Christophersson (Hök), som hade köpt Djuprämmen av den till Rattsjöberg i Vitsand avflyttade Henrik Thomasson (Henri Tuomapoika) Häkkinen. Tredje och sista uppbudet på "Diuprämen med 1/8 i masugnen" (Näsrämshyttan) meddelades åt Erich Christophersson i juni 1663. Henrik Thomasson Häkkinen hade själv kommit i besittning av denna gård genom giftermål med...

AP kommentar: *Pleningius* fr. o m apriltinget 1654 skriver härads hövdingen sig *Pleningköld*. Han hade då blivit adlad,

Bilaga 2

Färnebo häradsrätt AIa:10 1700-1702 s 148

AD v66206.b150.s148

Dito kärade länsmannen Wälaktade Matz Harström till en finne gift Mann Jöns Olsson i Wisthuushögde och Marit Johannesdotter i Pullingetårpet ogift, hwilka förlidnet åhr om hösten tillsammans olofligt umgänge och enkelt hoor bedrifwit, hwar af hon blifwit hafwande och födt för 3 Weckor sedan ett flicke barn, begärte altså Länsman det dhe för sin begångna syndh lagligen plichta måtte; Bägge tillstodo detta horet, Jöns i efen person men Marit genom dess Broder Per Johansson i Pullingetorpet; Dock sade Jöns det uti hans fyllerie skiedt wara, och åtog sig benämnte finne så för sig som för henne böterne willia utläggia; Resolution: Såsom och dhe in actis bewijs sampt Jöns Olssons i Wisthuushögden och Konan Marit Johansdotter uti Pullingetorpet igenom dess Fullmechtige och Broder in kombne berättelse och tillstående som åhr Peer Johansson i Pullingetårpet
ny sid 148

det befintligt åhr, att han som gift Mann enkelt hoor bedrifwit med Marit förra åhret hwar efter barn blifwit som ännu Lefwer; Altså finner Rätten skiäligdt och med Kongl. straffordningens de Anno 53 1 punct likmätigdt wara det skall han derföre plichta som gifft man 80 daler och Marit som ogifft med 40 daler silvermynt; Hwar hoos dhe och bägge uppenbahr skrift stå skohle efter Kongl. resolutionen af d 29 Agu anno 1699, så att dhe skohla på 3 söndagar å radh på plichtepallenhafwandes han låfwat att för henne böterne betala; Men barnefödan hwad belangar böhr han åhrligen dher till gifa 1 men Marit ½ riksdaler till dess det sig sielf nähra kan, alldeles likmätigdt Kongl. resolutionen af d 5 feb anno 1697.

Bilaga 3

Färnebo häradsrätt FIIa34 (1824-1825) sid 691-699

1825 den 10de Majj war Bouppteckning upprättadt efter afl f: d: Nemndeman Nils Thomasson i Lönhögden, som dog den 31 sistl Martii efterlemnade sig fem barn Nemligen sönerna Tomas och Jan myndige, Dottern Catrina gift med Cristoffer Mattsson i Hackransberget, Maria och Lisa omyndige _ Hwilka han med efterlevande Enkan Maria Olsdotter samman aflat _ Boet uppgavs af förbemälte Enkan och sonen Thomas i följande ordning

Kommentar: Myntenheterna vid tiden är 1 Riksalder Banco= 48 skilling; 1 skilling = 12 runstycken

Viktsenheter: 1 skeppund (170 kg) = 20 lispund (8,5kg); 1 lispund = 20 skålpund (425 g);

1 skålpund = 32 lod (13,3 g)

691		Banco			R	Sk	rst
	1 stn silfverbägare w 31/2 lod a 40 sk	2	44	-			
	1 - fladt Tehnfat	1	24	-			
	1 - do mindre	-	40	-			
	1 - do do		36	-			
	1 - Djupt do	1	16	-			
	5 flata, 1 Djup Tentallreck	1	24	-			
	1 - Tehnstopp	1	16	-	10	8	
	1 _ Kopparkjettell, w 5 ? a 24 ssn	2	24	-			
	1 _ do Kruka w	1	16	-			
	1 _ do större Kåsa	1	-	-			
	2 _ do mindre skåhlar	-	32	-			
	1 _ do Kanna		32	-			
	1 _ do Brännvins Redskap w 1 ?	10	-	-			
	1 _ do fat	1	-	-	17	8	
	Transport				27	16	
692	Transport				27	16	
	1 _ Mässingskjettel, v. 3 ½ ? a 32 ssn	2	16	-			
	1 _ do Bägare	-	16	-			
	1 _ Ljusstake	-	16	-	3		
	1 _ Bläckstopp	-	12	-			
	2ne _ Trattar	-	12	-			
	1 qwarter, 1 Ljusstake	-	8	-			
	3ne Grytlock		36	-			
	3 stekpannor	1	-	-			
	1 _ Långpanna	-	12	-	2	32	
	1 _ 9 Kannor Gryta gb	1	16	-			
	1 _ 6 Kans do	1	-	-			
	2 _ 3 Kannor	1	8	-			
	1 _ gb skaftpanna		4				
	3ne _ Jern kaser	-	24	-	4	4?	
	2 _ Jernspett		24	-			

	2 _ åkerhacker		8	-			
	23 _ stn Liar	2	40	-			
	6 _ skifver	-	36	-			
	3 _ skofler	-	24	-			
	6 Harker	-	18	-			
	1. _ Kohlfat	-	4	-			
	1_ Brandkrok	-	4	-			
	2 _ Eldgaffler, 1. p: Grytkrokar	-	8	-	6	22	-
	3 _ Huggyxer, 1. Tälgbila, 1. Handyx	1	-	-			
	Transport				43	26	
693	Transport	-	-	-	43	26	
	7 stn Handskjär	-	8	-			
	1 _ Bettsman	-	24	-			
	1 _ slipsten Med Jernvef	2	-				
	1 _ do Mindre med do	-	24	-			
	1 _ do do utan vef	-	8	-			
	3ne Bjäller		24	-	3	40	
	4 _ gb Porrcelainstallrecker		16	-			
	1 _ do såsskåhl	-	4	-			
	2 _ Kanbuteljer	-	32	-			
	2 _ do spruckna		4	-			
	2 _ Piuttbuteljer (????)	-	4	-			
	1 _ glasburk --- 1 quarters flaska	-	8	-			
	1 _ Carafin, 2 supglas		8	-			
	5 _ stenfat	-	16	-	1	44	
	5 _ Trådskåhler		16				
	2 _ do Mindre		8	-			
	6 _ do flata fat		12	-			
	24_ do Tallrecker	-	24	-			
	1 _ Bläcklyckta	-	8	-			
	1 _ Förningskorg 2 Brödkorgar		24	-			
	5 _ ystkorgar	-	4	-			
	6 _ Träskedar, 1 do af Jern		4	-			
	3 _ do slevvar, 1 kakmått		8	-			
	1 _ do Kosa, 1 Brödknäck m: pick		4	-	2	16	
	Transport				51	34	
694	Transport				51	34	
	1 _ Baktråg, 2 mindre tråg		24	-			
	2 _ 2 Handsåger, 2 Höfler		24	-			
	3 _ Hänglås, 1 Liusstake af tråd		16	-			
	1 _ skrädersax, 1 ullsax, 1 skjägsax		24	-	1	4?	
	1 _ Barkkar	1	16	-			
	1 - Mindre kar	1	40	-			
	1 _do do		16	-			
	4 _ Tinor	2	-	-			

	2 _ gb Drickstunnor	1	-	-		
	2 _ Vattensåer	-	16	-		
	2 _ sämre do		8	-		
	6 _ ämbar 1 span		8	-		
	25 _ Mjölkbunker	2	4	-		
	2 _ Lockbyttor, 3 smärre do		32	-		
	4 _ Kullbyttor		12	-		
	4 _ skogsflaskor	-	18			
	5 _ gb do		5	-		
	1 _ Thierna, 1 stopp, 1 Mjölksil		24	-		
	15 _ spillträd, 1 ??tunna	1	-	-	11	35
	1 _ Wäfstohl	1	32	-		
	1 _ Rännv?? 1 Harfv??		16	-		
	8 _ Näfskedar, 1 kndn, 2 skaftgänger	1	82			
	1 _ Wäfspännare, 7 skakler	-	24	-		
	2 _ ??ummer, 1 Häckla		12			
	1 _ spinrock, 2 p. kadrar	1	-	-	5	20
	Transport				70	33
695	Transport				70	33
	1 stn gl Bibell	1	16	-		
	1 _ Bok Ekmans Postilla		32	-		
	1 _ Lagnok 1 d??rätt (domrätt?)		26	-		
	1 _ Bokhylla	-	12	-		
	1 _ /8ling 1. kappa?		12	-		
P 2.8	1 _ Härdsäll 1 Kastskofvell		4	-	2	6
	1 åksläde gammal	-	24	-		
	1 _ kolsläde	1	-	-		
	2 _ kohlysstyg, 1 do kaps	2	-	-		
	1 _ Gödsell rysstyg, 1 do släde	-	16	-		
	1 _ stäckjälk, 1 Dragkjälk		16	-		
	1 _ Gödsellkjärr, 1 skuskjärr	1	16	-		
	2 _ Wändploger, 1 finnsplog gl	2	-	-		
	1 _ åckerharf, 3 p. skackler		24	-		
	2 p. finna skackler		8			
	2 _ arbetseler	2	16			
	1 _ kolfat	1	-	-	11	24
	1 _ smedbälg, 1 ?? 1 do städ	2	16	-		
	1 _ Tång 2 Hamrar, 2 nagelltorner	-	16	-		
	1 _ skotyng, 1 skrapa, 1 Hästtäck	-	24	-		
	4 _ Lindsäcker, 1 skindsäck, 1 pose	1	-	-		
	1 _ Matsäck, 2 Näfversäckar		24	-		
	1 _ Hus_näfver, 2 mindre Nafver		12	-		
	1 _ sticksåg, 1 skofve		8	-		
	1 _ Kjärburk, 1 do ämbar		12	-	5	16
	Transport				89	31
696	Transport				89	31

	1 _ Kählho m Hack		4	-			
	1 _ Linbråka, 2. sjäcklar		-	8	-		
	2ne Bord _ sämre		-	24	-		
	2 _ gl ??			16			
	1 _ färsask, 1 Kullspets_Låda		-	24	-		
	1 _ Dahlskåp målat		4	-	-		
	1 _ Matskåp do		2	-	-		
	1 _ Mindre do			32	-		
	3 _ ståndsängar omålad		1	16	-		
	2 _ soffor do		1	16	-		
	3 _ säten			4	-	11	
	1. fjäderdyna	13 ½ skp a 20	5	30	-		
	1. do	10 a 20	4	8	-		
	1. do	10 a 20	4	8	-		
	1. Klädd fårskinnsfäll		3	24	-		
	1. Oklädd do		2	”	-		
	1 Do do		1	16	-		
	1. Klädd do		2	”	-		
	1. Do do		1	16	-		
	3. gl fårskinnsfällar		1	24	-		
	1. Ny Kalfskinnsfäll oklädd		1	”	-		
	2. gl fårskinnsfäll		1	”	-		
	1. Kalfskinnsdyna		”	24	-		
	5. Lakan		3	16	-		
	6. fåskinn oberedda		1	24	-		
	7. Kalfskinna do		1	8	-		
	1. Torkad qvighud do		1	16	-		
	1. Litet Bockskinn		”	24	-	35	46
	Transport					136	29
697	Transport					136	29
	1. Klädes Råck		4	-	-		
	1. Wallmans Råck		3	”	-		
	1. Do		1	16	-		
	1. grå Tröja as wallman		”	16	-		
	1. Svart underklädning		1	24	-		
	1. Blå - do		1	24	-		
	1. do sämre		1	”	-		
	1. par Skinn Böxor		1	32	-		
	1. Bomullstygs väst		”	24	-		
	1. Hvardagsväst 1.par Snösockor		”	32	-		
	6. Linnetyg		4	”	-		
	1. Hatt 2 par Strumpor		1	16	-		
	2 par Skor		1	16	-		
	2. Spanskrör 2 Halsdukar		1	”	-		
	1. Trindmössa		”	4	-		
	2 par ullvantar		”	24	-		
	1. Sängtäcke		1	”	-		
	1. H??täcke			24	-	25	12 -

	1. Stokreatur i 5te året	60	”	-			
	1. Ko Fagerlinna	17	”	-			
	1. do Lillgås	17	”	-			
	1. do Bogås	17	”	-			
	1. do Nygås	17	24	-			
	1. do Välkomma	16	”	-			
	1. do Rödgulla	18	”	-			
	1. do Stjerna	16	”	-			
	Transport	178	24	-	161	41	
698	Transport	178	24	-	161	41	
	1. Tjur _ 3 år gl	15	”	-			
	1 do 2 år do	12	”	-			
	1. qviga Blomkinna	8	”	-			
	1. do Rödlinna	6	”	-			
	1. Liten Tjurkalf	2	”	-			
	1. Qvig kalf	2	”	-			
	9. får vinterfödda 1 a 2 Rdr	18	”	-			
	1. Gumse do	1	24	-			
	7. Lammungar	4	32	-			
	6. Getter	10	”	-			
	4. Killingar	3	”	-			
	1. Risbit Bock	1	32	-			
	1. Tre års Bock	2	”	-			
	1. Mjölkar 1. Saltkar	”	4	-			
	1. Handduk	”	8	-	264	28	-
	Boets fordran						
	Af Gustafsströms Bruk enligt uppgord särskildt motbok för Egendoms Lösen	1098	14	9	1098	14	9
	10 Tr Wårsäd a 3:16	33	16	-			
	¾ Tr Råg a 2 Rdr	6	”	-			
	15 Tr Potatis a 1:32	25	-	-			
	1 ¾ ?? Råg utsådt på fall med inberäknad arbetslön medelst Såning och stängning m:m	5	”	-	69	16	-
	Ofors Qvarndel 1/12 del				5	16	-
	9. stigar kohl i skogen 20 s				3	36	-
	1 ½ Långvedar fält i skogen				-	36	-
	1 Vaggur med federal				3	16	-
					1607	11	9
699							
	Husets skuld						
	till Gustafsströms Bruks enl motbok	8	37	6			
	till Liljendals Bruk enl do	10	1	5			
	Diverse kronalltl för 1 ½ år tills dato	24	”	-			
	Knecktevacans afgått för ½ år	1	16	2			
	Graföhls omkostnad	18	37	4			

	Lägerstad till Pastor Bengtsson	10	”	-			
	till Thomas Nilsson i Lönnhöjden enl reverss	50	”	-			
	Ränta å do för 4 ½ år	13	24	-			
	Wästgöthen Sven Andersson	4	”	-			
	1/8dels ??	2	1	6			
	Boupptecknings arfvode	2	”	-			
	Charta Sigillata mm	6	”	-			
	Jan Nilsson dess fordran	50	”	-	200	21	11
	Boets behållning				1406	37	10
	Rdr Bco				1607	11	9